

БЕЛАРУС

PRICE 15 ¢

BYELARUS — WHITERUTHENIAN (BYELORUSSIAN) NEWSPAPER IN THE U.S.A.

ЦАНА 15¢

Год VI. № 5 (51)

20 Сакавіка 1955

NEW YORK, N. Y., U. S. A.

March 20, 1955

Vol. VI. № 5 (51)

Выдае Беларуска-Амэрыканська
Задзіночанье ў ЗША
Published by Byelorussian-American
Association, Inc.
33 Norfolk Street
New York 2, N. Y.

ПАВАЖНАСЬЦЬ ПАДЗЕІ

Да 37-ых угодкаў Акту 25 Сакавіка

У гісторыі вызвольнага змагання паняволеных народаў ёсьць найпаважнейшыя мамэнты, якія арганізууюць гэтыя народы й вызначаюць шляхі да дасягнення канчальнае мэты. У Беларускага Народу гэтакім маментам ёсьць Акт 25-га Сакавіка 1918 году. Гэтым актам Беларускі Народ станоўка выказаў сваю волю й навагу да стварэння незалежнага гаспадарства. Акт 25-га Сакавіка стаўся важным фактам для Беларускага Народу, як у сваім нутраным значаньні, так і ў вонкавым. Перад ім съхлілі галовы нацыянальныя мяншыні, што жылі на Беларусі, прызнаючы яго актам бязумоўнай гаспадарствавай вагі й адразу прыступіўшы да супрацоўніцтва з новаствораным Урадам Беларусі. Абвешчаную 25-га Сакавіка 1918 г. Беларускую Народную Рэспубліку ў кароткім часе прызналі: Украіна, Фінляндія, Эстонія, Латвія, Летувіа, Грузія, Польшча, Чэхаславаччына, Аўстрыя, — дэ-юро, ды Баўгарыя, Данія, Югаславія, Турэччына, Нямеччына, Францыя — дэ-факта. Акт 25-га Сакавіка задзіночвае ўсе нацыянальныя беларускія групы, не зважаючы на розныя спрэчнасці ў нязгоду ў спосабе дзеяньня, у ваднай канчальнай мэце — незалежнасці Беларусі.

Яшчэ ў часах існаванья Вялікага Княства Літоўскага, Беларускі Народ, маючы праводнную ролю ў арганізацыі гэтага Гаспадарства, выказаў сваю духовую існасць і свае тэндэнцыі ў гаспадарствавым і нутраным грамадzkім ладзе. Гэтай існасцій было: народапраства, нацыянальная й рэлігійная талерантнасць, волялюбства. Імёны тагачасных мужоў — д-ра Франціша Скарбыны з Полацку, Вялікага Канцлера Лява Сапегі ды іншых — яскрава сьветчаць аб гэтым, як сьветчыць і „Літоўскі Статут”, тагачасная канстытуцыя Вялікага Княства.

Але ўжо тымі часамі Беларускі Народ у працэсе тварэння гаспадарства на падставах права чалавека да вольнага жыцця, ідуучы ўпоруч з эўрапейскай цывілізацыяй, спаткаўся зь іншай гаспадарствавай арганізацыяй, якая ўгрунтоўвалася на падставах тагачаснага азіяцкага дэспатызму. Такім гаспадарствам было й засталося да цяперашняга часу гаспадарства Маскоўскае. Цяжар змагання з Масквой упаў на плечы, переважна, Беларусаў ды некаторых суседзяў, што задзіночваліся ў Вялікім Княстве Літоўскім — Украінцаў

ды Летувісаў, першым чынам. Ня было запраўднай памогі ад Польшчы, зь якой Вялікое Княства Літоўскае было ў фэдэральнай сувязі, ні ад іншых заходніх гаспадарстваў. У войнах з Маскоўшчынай, што вяліся ўсцяжы ды трывалі дзесяткамі год, Беларускі Народ знямогся й наўшце падупаў пад уплывы польскія, а потым трапіў у абсалютную няволю Маскоўскую. Москва па старалася зынішчыць усе культурныя здабыткі нашага народа, папаліўшы бібліятэкі, панішчыўшы друкарні, пазачыніўшы школы, каб гэтакім парадкам съцерці гісторыю цэлага гаспадарства, якое праіснавала больш як чатыры вякі. Ад часу заходу Беларускага Краю Маскоўской пачынаеца пэрыяд абсалютнага заняпаду, быццам сну народнага. Усякія праявы мясцовых жыцця былі задушаныя.

Трагічныя спробы вызваленія спад Маскоўскае апекі былі бяз выніку. Найпаважнейшаю зь іх было паўстаньне на чале з Каствесем Каліноўскім, якое было задушанае маскоўскаю вайсковую сілаю, а сам правадыр народу Каствес Каліноўскі прыняў смерць ад рук маскоўскіх валадараў на шыбеніцы 23-га Сакавіка 1864 г.

Нацыянальнае адраджэнне Беларускага Народу, якое прывяло да Акту 25-га Сакавіка, пачалося ў канцы 19-га веку, калі пачалі выходзіць „у сьвет” і здавыдаць навуку прадстаўнікі народных гушчай. Вывучэнне гісторыі і народнага быту выявіла самабытнасць і нацыянальную апрычонасць Беларускага Народу, з асобнай мовай і апрычонымі традыцыямі. Кінутыя ў народ поклічы да нацыянальнага абуджэння знайшлі волгалас у народзе, які стаў штораз мацней заяўляць аб сваім праве на самастойнасць. Большага размаху нацыянальнае адраджэнне Беларусаў набрала на пачатку 20-га ст., калі была зынятая забарона друку ў беларускай мо-

ве. (Забарона гэтая праіснавала ад 1867 па 1905 год). У 1906 годзе пачала выходзіць газета „Наша Доля”, а потым „Наша Ніва” ды іншыя друкаваныя выданыні ў беларускай мове.

У кароткім часе паўсталі новая сучасная беларуская літаратура й цэлая плеяда паэтаў і пісьменнікаў, імёны якіх, як — Янка Купала, Якуб Колас, Максім Багдановіч ды іншыя — сталіся ведамымі ўсюму сьвету. Пачалі выростаць кадры грамадзка-палітычных працаўнікоў, якія мелі беспасярэднюю ўвесну сувязь з народнымі гушчамі. Нацыянальная съведамасць пайшла паглыбліцца ды пашырацца на ўесь народ.

У такім стане Беларускі Народ засыпела расейская рэвалюцыя 1917 году. Сярод Беларусаў тымчасам былі пашыраныя яшчэ фэдэралістичныя тэндэнцыі. Патрабаваныі самастойнасці для народа ставіліся ў хорме тэрытарыяльнае аўтаноміі. Але факты дачыненіяў да іх новага „дэмакратычнага” Расейскага Ураду з Керанскім начале, як і факты дачыненіяў розных расейскіх палітычных партыяў і грамадзкіх арганізацый, паказалі яскрава, што надзея на нацыянальнае самастаноўленне ў рамках Расейскага гаспадарства дарэмныя, і што кліч Каствуся Каліноўскага спад шыбеніцы быў ня толькі крыкам роспачы, але й праўдзівым палітычным дэвізам: „Толькі тады ты, Народзе, будзеш вольны ѹ шчаслівы, калі ўжо над тобой Маскаляня будзе”.

Гістарычныя падзеі, што беспасярэдня выклікалі Акт 25-га Сакавіка, пачалі развівацца прысьпешаным рэвалюцыйным тэмпам.

25-га Сакавіка 1917 году быў зарганізаваны ў Менску Беларускі Нацыянальны Камітэт.

У ліпені таго ж году на з'ездзе нацыянальных арганізацый і партыяў Нацыянальны Камітэт ператвараецца ў Цэнтральную

Раду Беларускіх Арганізацый і Партыяў.

У кастрычніку 1917 году, пасыля цэлага ліку зъездаў беларускіх вайскавікоў, утвараеца Цэнтральная Беларуская Вайсковая Рада й задзіночваеца з Цэнтральнай Радай Беларускіх Арганізацый і Партыяў. Такім парадкам паўстае Вялікая Беларуская Рада.

18-31 Сінення 1917 году адываеца ўсе беларускі Кангрэс, які выдзяляе Раду Кангрэсу, што пасыля была названая Радай Беларускага Народнае Рэспублікі.

19-21 лютага 1918 году Рада БНР пераймае ўладу ў Менску й выдае Першую Ўстаўную Грамату. Тады-ж утвараеца Народны Сакратарыят — Урад Беларусі.

9-га Сакавіка 1918 году выдаеца Другая Ўстаўная Грамата, якая вызначае хормы гаспадарства ладу.

25-га Сакавіка — Акт Абвешчаныя Незалежнасці Беларусі.

Другая Ўстаўная Грамата ў пункце 6-ым пастанаўляе:

„У рубяжах Беларускага Народнае Рэспублікі аўвяшчаецца свабода слова, друку, свабода сумлення, незачэпнасць асобы й памешкання”. Пункт 7-мы гарантует нацыянальна-пэрсанальную аўтаномію нацыянальным мяншыням.

Гістарычныя акалічнасці ня спрыялі правядзенню Акту 25-га Сакавіка ў жыцці. На пе-рашкодзе да яго реалізацыі стаіць усё той-же маскоўскі дэспатызм, прыбрани цяпер у чырвоны колер. Акт 25-га Сакавіка асьвячаны ўжо крывёю мілёнай ахвяраў, пакутаю ды съязмі народу. Але, як кажа маскоўская прыказка: „Масква сълёзам на верыць”. Там, на Бацькаўшчыне, чырвоныя валадары Крамля праводзяць генасыд практична, а тут, на эміграцыі, расейскія „дэмакраты” розных адценняў пеняцца ад злосыці, што народы „Матушки-Расей” асьмельваюцца выступаць з патрабаваннем волі ў незалежнасці ды маніцца зыняць із сябе кайданы няволі. Але дарма. Сыцяг 25-га Сакавіка ўздымаецца вышэй ды вышэй. У вабарону нашых ідэалаў пашаны чалавека, волі й праўды цяпер выступае ўесь вольны съвет. Пад дружнімі высілкамі ўсіх паняволеных Расейскага народаў і пры падтрыманні вольнага съвету катарга народаў будзе збурана, а ўсе народы, і мы, Беларусы, выйдзем нарашце на дарогу вольнага жыцця у собскім Гаспадарствіце.

ГАЛОЎНАЯ ЎПРАВА БЕЛАРУСКА-АМЭРЫКАНСКАГА ЗАДЗІНОЧАНЬНЯ й РЭДАКЦЫЯ ГАЗЭТЫ „БЕЛАРУС”

вітаюць Суродзігай-Беларусаў, у эміграцыі
й на Бацькаўшчыне, з съятам

**37-ых УГОДКАУ АБВЕШЧАНЫЯ НЕЗАЛЕЖНАСЦІ
БЕЛАРУСКАЙ НАРОДНАЙ РЭСПУБЛІКІ**

Хай ідэя Съветлага Акту 25 Сакавіка лучыць усе нашыя сілы ў аднай мэце — вызваленіні Беларусі спад улады крывавага камунізму і аднаўленыні незалежнасці нашае Бацькаўшчыны!

Чырвоныя міражы

Неўзабаве па заканчэнні другое сусветнае вайны на Захадзе пачала разъвейвацца вера ў Савецкі Саюз, як у дзяржаву саюзныцу, за якую ён уважаўся ў часе вайны. Бальшавікі адразу апчэрылі свае драпежніцкія зубы ѹ зрабілі немагчымым утварэннне запраўднага міру на Сьвеце. Гэта дапамагло Захаду, асабліва Амэрыцы, спахапіца ѹ пастаўіць сякія-такія супроцьдзеянні ѹ перашкоды савецкай агрэсіі. Усё-ж бальшавікі за гэты час здолелі выканати некаторыя свае замыслы. Прывомнім хоць-бы прымусовую рэпатрыяцію грамадзян з Савецкага Саюзу і ягоных сатэлітаў пры дапамозе арміі саюзнику ды захоп чырвонімі ўсяго Кітаю, што сталася нават пры дапамозе (пэўна-ж нясьведамай) заходніх дыпламатый.

Наглыя сталінскія агрэсіўныя ўчынкі адчынілі, здавалася, вочы найбольш наўным. Магчыма, што Сталін хацеў зрабіць спробу захопу ўсяго вольнага сусвету яшчэ за сваім жыццём. Ці съмерць ягоная была натуральнай ці яе прысыпешылі ягонія цяперашнія спадкаемцы, ня-ведама. Але трэба прызнаць, што спадкаемцы гэтых павялі палітыку хітрэй ды зноў патрапілі стварыць тყы міражы, якімі захапляліся заходнія палітыкі. У гэтым сэнсе съмерць дыктата-ра была выкарыстаная ягонімі спадкаемцамі якнайлепш.

Кінутыя абяцанкі зъмены як нутраной палітыкі Крамля, у сэнсе паслаблення дыктатуры, так і вонкавай, у сэнсе шукальня паразуменія з Заходнім Съветам з мэтай утрываліць мір, увялі ў буд палітыкау Захаду. Заміж таго, каб выкарыстаць за-мяшаныні ў Крамлі ды пацінуць або хоць катэгарычна запыніць шырэньне бальшавізму, Захад ізноў паспрыяў Крамлю апанаваць сітуацыю ды далей праводзіць свае пляны.

Хоць асабліві імпэт Ангель-цаў з Чэрчылем начале да аса-бістасе канфэрэнцыі з Маленковам быў стрыманы, дзякуючы паставе палітыкау амэрыканскіх, усё-ж у выніку гэтага імпету была скліканая канфэрэнцыя ў Бэрліне, дзе ніводнае пастаўле-нае пытанье не было развязанае: ні пытанье злучэння Нямеччыны, ні мірная ўмова з Аўстрыяй, ні Азіяцкія праблемы. Надзея на паразуменіе із сталінскімі спадкаемцамі аказаліся міражом. Не зважаючы на такія вынікі, бальшавікі на Бэрлін-скай канфэрэнцыі патрапілі ства-рыць новы міраж — Канфэрэн-цыю Жэнэўскую. У міжчасе чырвоныя узурпаторы ўвіхаліся ў Індакітаі, каб да пачатку кан-фэрэнцыі зрабіць якмага большыя захопы ѹ паставіць фран-цускія войскі ў Індакітаі у як-найцяжэйшае палажэнне, што ім і ўдалося. За гэты час адыбла-лася трагедыя Д'енб'енфу, фран-цуская армія пачулася заслабой змагацца з войскамі Го-Шы-Міна; якога падтрымала Москва. Заходнія ж саюзнікі не хацелі ўмешвацца, каб не павялічваць ўаеннага зайнішча, што на іхну-ю думку перашкаджала-б уда-лай працы Жэнэўской канфэрэнцыі. І што-ж? Удача канфэр-

энцыі аказалася надзвычайней: яна дала магчымасць чырвоным замацаваць захопленыя па-зыцыі ды, ведама, тылы, каб з часам рабіць новыя выпады.

Не спадзяючыся на ўдале а-шукваныне раз-по-разу сваіх палітычных партнераў, Москва пусціла новы туман — суіснаванне (коэкзистэнцыя). Сам сэнс гэтага слова хавае горкую гіронню над усякім правам, воляю ѹ прадаю. Ён выдуманы Ленінам, як тэрмін на азначэнне тае перадышкі, што патрэбная бальшавіком, каб мець час нарыхта-вацца да наступнага наскоку на вольны сьевет. Нажаль, гэты новы міраж таксама знаходзіць на-ўных захапленцаў, якія спадзяюцца на адхіленне вайны, прына-мся ў блізкім часе.

А тымчасам Крамлёўская рэ-жысёры палхнулі чырвоны Кітай па захопу Фармозы. І тут не спаткаліся зь цвярдою пастава-ю Захаду. Арганізацыя Задзіно-чаных Нацыяў не ўздавалася на стаўлянне збройнага супра-ціву захопнікам, пакідаючы справу аднай Амэрыцы ѹ Нацыя-нальному Кітаю.

Няма сумлеву, што ўсе агрэсіўныя акцыі ў Азіі плянуюцца ѹ запачаткоўваюцца Москвой. Гэта паказваюць самыя факты агрэсіі. Баючыся правалу акцыі ѹ выпадку расцягнуць сілаў, Москва заўсёды канцэнтруе выпады ѹ вадным месцы: Інда-незія, Карэя, Індакітай, Фармоза — усё гэта адбываляса пачародна, а не адначасова. Прадстаўляючы ўсе гэтыя выпады, за акты мясцовых народных рухаў, Крамлёўская рэжысёры галасу-юць на ўвесе сьевет аб агрэсіў-ных замерах Амэрыкі, стараю-чыся аслабіць саюз заходніх, вольных яшчэ гаспадарстваў.

На меншы міраж становіцца і ацэна савецкае мілітарнае сілы, а таксама ѹ ацэна ўсяе савецкае эканомікі. У часе другое сусветнае вайны выявілася калясаль-ная разъбежнасць між савец-кай прапагандай аб сіле Савецкага Саюзу ѹ запраўдным ста-нам рэчаў. Пэўна-ж, недаацэна сілы ворага — рэч кепская, але гера-тна че ѹ вітварэнне стра-гу на ўсім сьевете перед гэтай пе-раацэненай сілай — справа таксама шкодная. А цвердзіць, што Савецкі Саюз можа дараунацца (або ѹ перавысіць, як цвердзіць съведамія агітатары, або наў-ныя, апанаваныя страхам, лю-дзі) Амэрыцы ѹ сваёй цяжкай прамысловасці — тое самае, што цвердзіць, быццам Савецкі Саюз — гэта абаронец Вольнага Съвету. Што-ж тады азна-чае акцыя „ўзъніцца цаліны”, якая цяпер праводзіцца ў СССР? Гэта значыць, што СССР стаіць на парозе агульнага голаду, у памерах, што далёка перавыша-юць дасюлешні галадоўкі ў Са-ветах. Зусім зразумела, што зямля без арганічнага угнаеня (у сувязі з заняпадам жывёла-гадоўлі) мусіць „выпахацца” ѹ перастаць даваць ураджай, а на-вёт варочаць насеніне. Да тако-га стану Савецкі Саюз, відавоч-на, дайшоў у сельскай гаспадар-цы, дык і хапіўся за распраца-ваныне цаліны. Узнятая цаліна, ведама, будзе даваць ураджай, калі іх ня выпаліць сонца, што

рэнцыі аказалася надзвычайней: яна дала магчымасць чырвоным замацаваць захопленыя па-зыцыі ды, ведама, тылы, каб з часам рабіць новыя выпады.

Не спадзяючыся на ўдале а-шукваныне раз-по-разу сваіх палітычных партнераў, Москва пусціла новы туман — суіснаванне (коэкзистэнцыя). Сам сэнс гэтага слова хавае горкую гіронню над усякім правам, воляю ѹ прадаю. Ён выдуманы Ленінам, як тэрмін на азначэнне тае перадышкі, што патрэбная бальшавіком, каб мець час нарыхта-вацца да наступнага наскоку на вольны сьевет. Нажаль, гэты новы міраж таксама знаходзіць на-ўных захапленцаў, якія спадзяюцца на адхіленне вайны, прына-мся ў блізкім часе.

А тымчасам Крамлёўская рэ-жысёры палхнулі чырвоны Кітай па захопу Фармозы. І тут не спаткаліся зь цвярдою пастава-ю Захаду. Арганізацыя Задзіно-чаных Нацыяў не ўздавалася на стаўлянне збройнага супра-ціву захопнікам, пакідаючы справу аднай Амэрыцы ѹ Нацыя-нальному Кітаю.

Няма сумлеву, што ўсе агрэсіўныя акцыі ў Азіі плянуюцца ѹ запачаткоўваюцца Москвой. Гэта паказваюць самыя факты агрэсіі. Баючыся правалу акцыі ѹ выпадку расцягнуць сілаў, Москва заўсёды канцэнтруе выпады ѹ вадным месцы: Інда-незія, Карэя, Індакітай, Фармоза — усё гэта адбываляса пачародна, а не адначасова. Прадстаўляючы ўсе гэтыя выпады, за акты мясцовых народных рухаў, Крамлёўская рэжысёры галасу-юць на ўвесе сьевет аб агрэсіў-ных замерах Амэрыкі, стараю-чыся аслабіць саюз заходніх, вольных яшчэ гаспадарстваў.

Згодна хартыі справа канфэрэнцыі павінна быць развязана ў 1955 годзе на Генэральнай Асамблее „балышынёю галасоў ўсіх сяброў і галасаваннем якіх хадзіць сямёх сяброў Рады Бя-спекі. Такім парадкам, ніводнае гаспадарства ня мае права на-лажыць „вэто” на гэтую справу.

таксама зусім магчыма ѹ стапах Казахстану ѹ Сібіру. Як відаць, праблема харчавання жыхар-ства СССР у крытычным стане.

Але бальшавікі патрапляюць з голаду, пакуты ѹ трагедыі наро-даў ствараць міраж згоды, сілы ѹ дабрабыту ды, нажаль, знаходзяць наўных, хто гэтыя міра-жы павялічае. То-ж бо ўсе дася-гненьні савецкае палітыкі рабі-ліся спосабам стваранья міра-жоў.

Трэба зазначыць, што ѹ Амэ-рыцы можа найменш ахвотнікаў захапляцца чырвонімі міражамі. То-е, што цяпер Амэрыка вы-сыцерагаецца ўвіязацца дзесяць у мясцовыя ваенныя канфлікты, які можа зацягнуцца на даўжэйшы час, зусім натуральна: некары-сна траціць сілы, б'ючы чырво-нага цмока па хвастох. Дзеля э-фектуўнага выніку яго трэба ўдарыць па галаве. Адно небя-съпечна: ці заходнія палітыкі ясна бачаць ту ю мяжу, якую не-льга пераступіць, робячы ўступ-кі бальшавізму, каб пасыля зма-ганьне з бальшавізмам ня ста-лася запраўды цяжкім і няпэў-ним?

ПЕРАГЛЯД ХАРТЫІ АРГАНІЗАЦІІ ЗАДЗІНОЧАНЫХ НАЦЫЯУ

Сёлета, 26-га чырвеня, споў-ніцца дзесяць год існавання хартыі Арганізацыі Задзіно-чаных Нацыяў. Згодна ўмовы ѹ Сан-Францыска ў 1945 годзе, калі паўсталі АЗН, прапанова а-б пераглядзе хартыі АЗН па дзе-сяцігодным выпрабавальнім я-е пэрыядзе павінна быць улучаная ѹ парадак дня Генэральнае А-самблей ўвесень 1955 году. А кан-фэрэнцыя АЗН, магчыма, адбудзеца дзесяць у 1956 г. Дзяржаўны сакратар ЗША Джон Фостэр Далэс сказаў, што Амэрыка пад-трымае скліканне канфэрэнцыі АЗН у справе перагляду хартыі. Правер хартыі, у сувязі з дзесяцігоднай практикі, канечны, каб усталіць, ці пажаданыя ѹ ці магчымыя ўдасканаленіні пра-цы АЗН.

Але запраўдныя, практычныя зъмены ѹ хартыі ня могуць быць праведзеныя, калі яны ня будуть ратыфікаваныя двама тра-цинамі сяброў Арганізацыі Задзіночаных Нацыяў.

Сябровікі — Амэрыку, СССР, Вяліка-брытанію, Францыю ды Нацыя-нальны Кітай. Іначай кажучы, Савецкі Саюз мае такую-ж сілу, як і ЗША, запярэчыць перагля-ду хартыі нічога ня можа дася-гнучы.

Прыкладам, Саветы могуць пагадзіцца з прапановамі а-б узмацненіні АЗН, калі гэтыя прапановы будуть падтрыманыя належным лікам.

Ёсць шмат важных пытан-няў да перагляду.

Што можа быць зроблена дзе-ся-ля таго, каб Рада Бя-спекі ста-ла больш эфектыўным фактарам для захавання сусветнага мі-ру?

Няздольнасць яе дзесяць

станоўка

захавання

Радыё «Вызваленьне»

Ад Амэрыканскага Камітэту Вызваленія ад Бальшавізму

Нью Ёрк, 25 лютага, 1955. Каляровыя клішы Мюнхэнска-га й Лямпартгаймскага ўладжаньнаў радыё «Вызваленіе», ды гукавыя запісы беларускіх радыёперадачаў станцыі былі паддадзеныя дыскусіі на сходзе Беларуска - Амэрыканскага Задзіночаньня, што адбыўся надовечы ў Украінскім Народным Доме ў Нью Ёрку. Два прадстаўнікі Амэрыканскага Камітэту Вызваленія ад Бальшавізму, Майл Тэрпак, афіцэр сувязі з эміграцыяй, і Сэмюэль Уайз, памочнік дырэктара прэзыдіума публікацыяў, прыбылі на сход, каб паказаць і растлумачыць клішы ў фатографіі студыяў, пэрсаналу й абстраванія радыё «Вызваленіе».

Пасля паказу клішаў трох тыповых беларускіх радыёперадачаў, нядайна перадаваныя праз радыё «Вызваленіе» ў Савецкую Беларусь, былі прайграныя перад люднымі сходамі, на якіх былі прадстаўнікі Беларускага Царквы, Згуртаванія Беларускіх Ветэранаў, Навуковага Т-ва Франціша Скарэны, Інстытуту Навук і Мастацтва

ды іншых арганізацыяў. Жываяй канструкцыйная дыскусія аб радыё «Вызваленіе», а асабліва аб Беларускай Сэкцыі яго закончыла праграму. Спадар М. Тэрпак адказаў на шмат якіх пытанін аб прадэмістрацыйных клішах і запісах, аб працы на самым радыё, а таксама аб эфектыўнасці яга за зялезнай заслонай. Спадар М. Тэрпак таксама ўзяў на ўвагу канструкцыйную прапанову выказануя на сходзе, што да працы радыё, і перадаў гэтыя пропановы на развагу адпаведным дэйнікам Амэрыканскага Камітэту ды кіруніцтву радыё «Вызваленіе» ў Мюнхене.

Гэта быў першы раз, калі прадстаўнікі Амэрыканскага Камітэту наведалі сход беларускіх эміграцыі, каб насыветліць і прадыскутаваць дзейнасць радыё «Вызваленіе». Таму што сход прайшоў удала, Амэрыканскі Камітэт выказаў готовасць паўтарыць гэтыя праграмы перад іншымі сходамі эмігрантаў, калі будуть запатрабаваны на гэта.

НЕКАТОРЫЯ ВЫСНАВЫ З ДЫСКУСІІ У СПРАВЕ БЕЛАРУСКІХ ПЕРАДАЧАУ РАДЫЁ „ВЫЗВАЛЕЊНЕ”

На зборцы, прысьвячанай радыёперадачам Беларускай Сэкцыі радыё «Вызваленіе», у шырокіх праведзенай дыскусіі адназгодна выказана ўдзячнасць Амэрыканскому Камітэту Вызваленія ад Бальшавізму за стварэнне Беларускага аддзелу радыё і за зычэніні паніфармаваць беларускую грамадзкасць пра ягоную дзейнасць.

Выснавы з дыскусіі ў згодна пастаўленыя пажаданыні ад беларускіх прадстаўнікоў Амэрыканскому Камітэту й працаўніком Беларускага аддзелу радыё ў вясноўным укладаюцца ў наступных пунктах.

1. Канечна трэба пашырыць праграму перадачаў з 15 часінай найменш да поўгадзіны, бо 15 часінай новага матар'ялу на дзень станоўка замала. Каб беларускія перадачы маглі дасягнуць да большага ліку Беларусаў, трэба прынамся адну перадачу на дзень падаваць на прастор усяго СССР, на якім сяньня прымусова рассыпана шмат Беларусаў, ды на прастор Захадніх Эўропы, пераважна Усходніх Нямеччыны, дзе ёсьць шмат жаўнероў Беларусаў.

2. Трэба старацца узыніць якасць радыёперадачаў праз больш уважны падбор матар'ялаў і вестак, праз уважнейшае апрацаваныне яго ў кірунку лепшага прытарнаванья да псыхалёгіі жыхароў падсавецкага рэжыму. Шкода марнаваць так абмежаваны час на перадачы вестак, абы якіх трубе савецкага радыё і якія спрыяйльныя чырвонаму съвету, прыкладам, выказваныне. Эслі аб коэздыстэнцыі, ды якія удадатак ствараюць даймо слабасці вольнага съвету. Із усіх „праўдзівых” ін-

фармацыяў (а іх стала-б на дзягі час) трэба выбіраць тыя, што першым чынам карысныя вольнаму съвету й нам. Таксама скрыпты павінны прытарноўвацца да Беларускага жыцця й беларускіх звязаў, а факты мусяць падавацца дакладна, каб ня выклікаць недаверу й не паважнасці да перадачаў. Вельмі важна перадавацца ня толькі крытыку савецкага ладу, але й пазытыўныя факты зь некамуністычнага беларускага жыцця, з палітычнай, культурнай ды іншых галінаў дзейнасці. Паданыне позытыўных фактав у кірунку вызваленія Беларускага (ды іншых) народаў будзе ўздымаць дух жыхарства і ягоныя імкненіні да вызваленія. Гэта гэта-ж вымагае й назоў радыёстанцыі «Вызваленіе».

3. Што да мовы, было адзначана прытарнаваныне дыктараў да савецкага афіцыйнага жар-

Побач звычайных аршатаў і высылаць у лягеры ці малых ахвяраў патрабуюць ад Беларусі й г. зв. „міралюбныя й дабраахвотныя акцыі” вывазу беларускага народу ў Сібір на будовы чыгункі, на поўнач СССР ды апошнім часам у стэпы Караганды й Казахстану. Апрача гэтага, даўгі час вайскове службы 3-7 год, што звычайна трэба адбыць дзесяць у гарнізонах Маскоўшчыны (бо Беларусам не дазваляецца служыць у вайсковых частках, стацыянарных на Беларусі), забирае вялікую колькасць моладзі якраз у той пэрыяд людзкога веку, калі пайстаюць думкі аб стварэнні собесае сям'і ды існасці чалавечага жыцця наагул. Да гэтага кантынгенту штогодня высылаюць далучаюцца маладыя людзі, якія скончылі розныя тэхнікумы ды „тэхнічныя вучылішчы”. Ці рэдка здараецца, што поўны выпуск нейкай школы цалком вывозіцца й расцягнуваецца на прасторах „шырака страны маўрадна”, ды прытым пераважна на прасторах Азіі. Аб гэтым добра ведае кожны шчыры даследнік Беларусі ўжо з адных толькі досыледаў савецкіх друкаў БССР. У выніку паўстаем ненармальны стан у Беларусі, калі зъе зынікаюць близу ўсе маладыя мужчыны, тымчасам як у ладнай колькасці навакол блытаюцца й займаюць кіраўнічыя пасады наезнія маскалі ды людзі, якія належаць да сем'яў стацыянарных на Беларусі вайсковых частак.

Аб систэматычных дэпартаментах можна бадай з дакладнасцю прасачыць паводле бальшавіцкай прэзыдію, якую выдае на акупаванай Беларусі савецкім жаргонам гаспадараць там „старэйши брат”. Гэта гэта, згодна паведамленням прэзыдію БССР за мінулы месяц дэпартамента

вания з Беларусі ў стэпы Казахстану й Караганды звыш 30.000 моладзі. Гэта толькі няпоўныя лікі, якія падала прэса БССР, і яны кажуць нам, што масавыя дэпартаменты з акупаванай Беларусі ня скончыліся, але Москва цяпер маскуе гэта спрытней і хітрай, чымся раней.

Пачалася акцыя вывазаў мінульым летам, калі ўзяліся выганяць моладзь из ўздым цаліны ў пустэльных ды галодных стэпах Азіі. Бальшавіцкая ўстановы іхнія паплечнікі на акупаванай Беларусі стала цвердзілі, што моладзь сама „дабраахвотна” едзе „на подзвіг”, але цяпер ад нейкага часу тыя сям'я ўстановы гавораць ужо аб пэўных кантынгентах моладзі, што мусіць выехаць з Беларусі на здабыць „новых земляў, на пасяленіе”. Раней гаварылася, што моладзь едзе толькі дапамагчы наладзіць там „саўгасы”, а цяпер маскоўская акупантны ўжо признаюць, што хто выедзе, застанецца тамака на стае жыццё. Пякельна злачынскі плян Москвы прадугледжвае толькі культивавану азіяцкіх пустэльняў, але ѹзасяленне гэтых галодных стэпай. Таму ѹтыя масцовасці ўзасяленіе ўзмешаюць тымчасам старэйших людзей, а толькі моладзь. Там зьмешаюць людзі розных нацыянальнасцяў і, за звязынімі замысламі Москвы, яны стануцца калёністымі некультиваваных і незаселеных мясцовасцяў. Гэтак зъ Беларусі і Украіны ў Чакалаўскую акругу вызначаны кантынгент па 3000 моладзі, з Лацівіі — 1400. Трэба, каб нашыя людзі, што выратаваліся ад маскоўскага бізуна ды жывуць сяньня ў вольных краёх съвету, ведалі аб гэтым гвалце над беларускім народам на акупаванай Бацькаўшчыне заканчэнне на 5 б.

гону, што выглядае досьціці дзіўна ў бязумоўна некарысна.

4. Перадачы павінны надавацца асаблівую ўвагу патрыятычным пачуццям Беларускага народа. Нацыянальны і міжнародны — спрадвечная магутная сіла, якая праз усе вякі гісторыі адигравала вялікую ролю ў жыцці народаў. Нэгація гэтае натуральнае сілы ў імя падсузіўнікамі некаторымі дарадні-

камі вялікадзяржаўных „непрадрашэнскіх” рамак, гэта дабравольнае пакіданыне бальшавіцкай Москве ініцыятывы ды ўсіх карысцяў у галіне выкарыстоўваныя нацыянальных пачуццяў народаў для сваіх далёкасціх мэтаў — апанаванія ўсяго съвету. Калі радыё «Вызваленіе» займе ў сваіх перадачах гэткае становішча, яно гэтым самым зынічыць у вялікай меры вагу й пропагандава-палітычнае значанье самых перадачаў. Калі Амэрыка адмовіцца ад маральнага падтрыманія вызвольных імкненій паняволеных народаў, бальшавікі пастараюцца выкарыстаць нацыянальных сілы для сваіх мэтаў і вынік для Амэрыкі й вольнага съвету з такой недацэніі фактару першараднае палітычна-гісторычнае вагі можа аказацца трагічным.

5. Таксама, відавочна, з прычыны непрадрашэнства ўведзена заканчэнне словамі „З Богам”. З Богам мы павінны рабіць усякую справу. Але ўжо лепш было-б закончыць словамі „Памажы Божа”, калі не традыцыйным для Беларусаў палітычным дэвізам „Жыве Беларусь!”?

БЕЛАРУСКА-АМЭРЫКАНСКАЕ ЗАДЗІНОЧАНЬНЕ

ветліва просіць Вас узяць удзел у Урагыстым Святкаваньні

37-ых УГОДКАЎ АБВЕШЧАНЬНЯ НЕЗАЛЕЖНАСЦІ БЕЛАРУСКАЙ НАРОДНАЙ РЭСПУБЛІКІ

паводле наступнай праграмы:

26 Сакавіка 1955 г. Гадзіна 8:30 раніцы — Радыёвая перадача із станцыі WEVD на хвялях AM 1330 і FM 97,9.

27 Сакавіка 1955 г. Гадзіна 10 раніцы — Урачыстая Багаслужба ў царкве Св. Троіцы (345 E. 4th Str., New York City), якую адправіць Яго Высокапрэзідэнтства Архіепіскап Васіль у саслужэнні святарства.

Гадзіна 3:30 — Урачыстая Акадэмія, прысьвячаная Дню 25 Сакавіка, якая адбудзеца ў залі The Traubemüller Textile High School — 351 West 18 Street, New York City (паміж 8 і 9 Ave.). Даезд: Canarsie Line да 8 Ave.

Нацыянальнае узгадаванье моладзі на эміграцыі

Для кожнай палітычнай эміграцыі вельмі важная праблема — гэта нацыянальнае ўзгадаваньне моладзі. Зусім натуральнае жаданьне кожнае нацыі ў эміграцыйных абставінах жыцьця захаваць духовую лучнасць із сваім народам і Бацькаўшчынай. Гэта сваім парадкам імя шкодзіць, а баржджэй — прыяле ўзгадаванню добрых грамадзян таго новага краю, дзе тая ці іншая нацыянальная эміграцыя асялілася.

Некаторыя нацыянальныя эміграцыі, што аеслі ў Задзіночаных Штатах Амэрыкі й скupilіся ў большых колькасцях, зарганізавалі свае пачатныя школы для навучанья дзяцей. Гэтыя школы ахапляюць усе навуки, вымаганыя штатнымі законамі Амэрыкі, а таксама й патрэбамі свае нацыянальнасьці. Мы, Беларусы, раськіданыя ў парадаўнальнае невялікіх колькасцях, як у Амэрыцы, так і ў іншых краёх сьвету, на такія школы, нажаль, ня можам уздаўбыцца. І ў нас (маю на уведзе першым чынам Амэрыку) заўсёды ўздымаецца актуальнае пытаньне арганізацыі дапаўнельных школак для дзяцей. У гэтых школках заняткі могуць праводзіцца толькі вольнымі ад агульнае працы днямі. Паўстае пытаньне, як выкарыстаць тыя, практична магчымыя дзіцве-тры гадзіны на тыдзень, каб не абцяжаючы моцна дзяцей, дасягнуць жаданых вынікаў. Высілкі настаўнікаў у такіх школах павінны быць ськіраваныя на тое, каб узбудзіць у дзецях цікавасць і захапленне тым, што ім будзе падавацца. А гэта ня так лёгка, калі лічыцца з фактам адарванасці ад Бацькаўшчыны. Магла-б тут дапамагчы добрая дзіцячая кніжка, чаго ў нас на эміграцыі блізу німа ѹ на што старэйшае грамадзтва не бярэ належнае ўвагі. Адзіны

дзіцячы часапіс „Каласкі”, выдаваны пры газэце „Бацькаўшчына”, ня можа задаволіць гэтых патрэбай. Тымчасам шмат якія камплексы мясцовых уражаньняў ськіроўваюць увагу дзяцей ды нааугл моладзі у іншыя бакі, часам зусім непажаданыя. Таму рулнасьць і дбальсць пра дзяцей першым чынам бацькоў, а таксама ў дабраахвотных узгадавальнікаў настаўнікаў, павінны быць надзвычайнімі ў сталымі. Малое зацікаўленыне справаю нацыянальнага ўзгадаванья моладзі можа быць аплакана намі ў неладёкім часе.

Пераходзячы ад агульных увагай да практыкі нацыянальнага ўзгадаваньня й навучаньня радзімазнаўства дзяцей, трэба съцвердзіць, што ў гэтай справе ная прыложана арганізацыйнае руکі, і ў розных мясцох справа развязваецца спонтанічна або ніяк не пачынаючы.

Першым чынам, з увагі на на-
вуку чытаньня й пісаньня па-
беларуску, паўстае пытаньне
абэцэды: кірыліца ці лацінка?
Паколькі кірыліца — гэта наш
нацыянальны шрыфт, трэба спа-
дзявацца, што ёю й будуць ка-
рыстацца ўсёды ў паўставаных
школках.

Далей, ад якога веку дзяцей пачынаць зь імі нацыянальныя заняткі? Было-б натуральна й найлепш — ад наймаладзейшага веку, гэта значыць шасцьёх-сямёх-годнага. Паколькі-ж дзеци павінны наведваць нармальную гаспадарствавую школу, дык такія заняткі давядзенца адсунуць на два-тры гады, пакуль дзеци апануюць элемэнтарну тэхніку чытаньня-пісаньня ў вабавязваючай мове. Адначасовае элементарнае навучанье ў дзіцяхо мовах можа пашкодзіць агульнаму постапу дзіцяці ў наўцы, уносячы блытаніну. Гэтая акалічнасць вельмі ня-

спрыяльная для пасълешага нацыянальнага навучанъя, але з фактам давядзеца пагадзіцца.

Наступным пытаньнем будзе падзел дзяцей на групы. Наяўныя абставіны эміграцыйнага жыцця падказваюць, што пры пачатных занятках паўстае патрэба падзелу, пэрважна, на дзьве групы: у першую ўходзіць дзеці, якія павінны засвоіць тэхніку чытання-пісання, у другую — крыху старэйшыя, якім можна падаць навуку раздзімазнаўства ў съціслейшым значаньні: апрача развязця мовы — веды зь гісторыі, географіі, народнага быту Балькаўшчыны.

Як арганізація і ўплянаваць заняткі з гэтымі групамі? Гэта ў найбольшай меры будзе залежаць ад фаховай кваліфікацыі асабістых здольнасцяў тых настаўнікаў, што гэтая заняткі будуць праводзіць. Агульна можна сказаць толькі тое, што ў праграму занятак зь першай групай павінны ўваійсці дзіцячыя гульні, сыпевы, байкі, дэкламацыя, каб заахвоціць дзяцей да наведвання школкі, маючы за асноўную мэту навучэнне чытаць і пісаць пабеларуску. За колькі часу асноўная мэта можа быць дасягнутая — цяжка ўсталіць. Аднаго году, пэўна-ж, будзе замала. Вывучэнне мовы й радзімазнаўства ў другой групе, магчыма, лепш спалучыць ды праводзіць развіцьцё мовы на грунты матар'ялаў з радзімазнаўства. Сюды-б увайшло: чытаньне, вусныя расказы настаўніка й дзяцей, кароткія запісы. Пэўна-ж, ня вылучаюцца адмысловыя граматычныя практиканыні, што пры добрай арганізацыі можа яксьледна зацікавіць дзяцей. Калі-б дзесяці ў другой групе, апрача здабыцця ведаў з радзімазнаўства, засвоіць хаця-б

гажнейшыя граматычныя правілы, інакш кажучы, навучыліся правільна пісаць пабеларуску, выкананыне заданніяў гэтае группы ўжо можна было-б ацаціць, як выдатнае.

Усе гэтыя разважаныні даты-
чаць да тых эміграцыйных ася-
родкаў, дзе ёсьць магчымасць
наладзіць плянавыя заняткі зъ
дзецьмі, што мы можам назваць
пачаткові нацыянальнымі школ-
лкамі. Але шмат у якіх място-
еасцях гэтых дадзеных ня будзе. І там аб духовай нацыя-
нальнай лучнасці дзяцей з
Бацькаўшчынай павінны па-
дбаць вылучна іхняя бацькі.
Пры гэтым трэба ськіраваць
агульную ўвагу да бацькоў:
бацькі першым чынам павінны
дбаць аб нацыянальным узга-
даваныні сваіх дзяцей, бо бяз
рупнасці бацькоў настаўнік ня
шмат паможа.

Калі-б, пры наяўнасці спрыяльных дадзеных, былі зарганизаваны заняткі ў вышэй пададзенай хорме, а пры нястачы спрыяльных дадзеных, дзецы зъбіраліся супольна забавіцца ў нацыянальнай атмасфэры, папяць свае песні, паслухаваць прыгожыя казкі, апавяданыні пра Бацькаўшчыну хоць-бы наўот і няпісьменных асобаў ды пры дапамозе гэтага захоўвалі-б сваю мову й цікавасць да Бацькаўшчыны, калі-б беларускае грамадства на эміграцыі ўздалылося на выданыне адмыслова-га дзіцячага часопісу, паводля, прыкладам, „Мая Бацькаўшчына”, ці адпаведных кніжак, — можна было-б съцвердзіць, што ў справе нацыянальнага ўзгада-вання дзяцей мы зрабілі ўсёмагчымае.

Тут мы не кранаэм справы
ўзгадавальнае працы сярод
юнацтва й сталейшае моладзі,
што таксама канечна патрэбнае
ды вымагае паправы наяўнага
стану. *M. M-iz.*

Digitized by srujanika@gmail.com

касьць розных помнікаў культурнае дзейнасці Беларускага народу. Трэба толькі пашкадаваць, што ня ўсе яны ацалелі й захаваліся пасыља страты Беларусій свае дзяліцца незалежнасці. Аднак і пасыља польска-маскоўскага пагрому на Беларусі сёе-тое захавалася як ад старых, гэтак і новаман'ежных летапісі: 1) Іпатаўскі Летапіс, які, паводле праф. Каяловіча, „хоць і знайдзены ў Кастрамскім Іпатаўскім Манастыры, але блескросчна напісаны ў заходній Расеі”, 2) Пскоўскі Летапіс, 3) старадаўны летапіс паволя съпісу г. зв. Кэнігсбэрскага або Радзівілаўскага, блізкі да Лаўрэнтаўскага летапісу, 4) Цьверскі летапіс, 5) Супрасльскі, 6) „Кароткі Заходнія-рускі летапіс”, які абыймае час ад 1340 году да 1446 г., 7) летапіс, знайдзены ў 1866 г. у Віцебску, Летапіс Аўраамкі, 8) больш пашыраны „Заходнія-рускі Летапіс”, г. з. Летапіс Быхаўца.

З усімі гэтымі летапісамі, як кажа праф. Каяловіч, мае цесную сувязь Густынскі летапіс. Закранае беларускія справы й Ваккрасенскі летапіс, дзе між іншага адзначаны пачатак літоўскіх князёў, што паходзілі з роду беларускіх полацкіх князёў.

Захавалася да нашага часу некаторая частка народнае паэзіі: паэтычных пераказаў, народных легендаў, былічных сказаў і былічных песьняў. Сюды далучаецца, як кажа праф. Каляровіч (б. 71), і ведамае Слова аб Палку Ігравым, якое было знайдзенае ў беларускім зборніку ды апублікованае пры Кацярыне II у 1780 г. ведамым зьбіральнікам старавечных помнікаў, Мусінам-Пушкінам.

вана Пікарскім пры Акалэміі Навук. Пасля гэты гістарычны помнік Беларускага народу быў перакладзены ўкраінскім нацыянальным дзеячом Максімовічам у ўкраінскую мову.

Як съветчыць праф. Каяловіч, Слова аб Палку Ігравым мела вялікі ўплыў на далейшую апавядальную літаратуру, асабліва пра Кулікоўскую Бітву 1380 г. Але, як зазначае праф. Каяловіч, і Кулікоўской біцьве найбольш каротка й ясна, а галоўнае із зразуменіем значанья бітвы, дало апісанье ізноў-жা ў „захаднорускай” раздаклы піераказу пра Кулікоўскую біцьве (Рукапіс Імпера-

БЕЛАРУСЬ

(Працяг. Гл. №№ 3(49), 4(50)).

Разглядаючы пытаньне культурнага развою ўсходніх Славянаў як да татарскага нашэсьця, гэтак і пасъля яго, даводзіцца сцвердзіць, што Беларусь была заўсёды наперадзе ёй на гэтым шляху. Гэтак, прыкладам, праф. М. Любайскі, кажучы аб культурах усходніх Славянаў дататарскае пары, канстатуе, што „шмат якія князі дататарскае эпохі былі шырака асьвеченымі, як на свой час, людзьмі. Гэткімі былі, прыкладам, князі смаленскія Свята-слаў Расьціславіч і брат ягоны Раман Расьціславіч, які будаваў школы, дзе тримаў настаўнікаў грэцкіх і лацінскіх. На асьвету ён выдатковаваў свае асабістыя грошы так, што пасъля ягонай съмерці нічога не засталося ў дзяржаўным скарбе, і Смаляне пахавалі яго на свой кошт”. Калі да гэтага мы ўспомнім такіх асьветнікаў Беларусі, як Еўфрасіння Полацкая, Клімонт Смаляціч, біскуп Кірыла Тураўскі, тады нам зусім дазволена будзе сказаць, што Беларусь паводле свае культуры вышэй стаяла за сваіх суседзяў ня толькі пасъля татарскага нашэсьця, але ёй да яго.

Асабліва вялікай адмена была паміж Беларусяй і Маскоўшчынай, дзе, як кажа праф. Пыпін (б. 232-234), „яшчэ ў другой падвінне XVI ст. былі няпісьменныя навет князі”.

што-ж да часу пасъля татарскага нашэсця, дык як кажа праф. Каяловіч, у гэтую пару Беларусь, якая здолела абараніць сябе ад Татараў, была „блізу адзіным месцам, дзе маглі перахавацца ста-рыя й пісацца новыя лётапісы. Тут на працягу даўжэйшага часу плянірувалася існаваныя Беларусь назыбіралася вялізманая коль-

B-34 XAPK4

Год VI. № 5 (51)

БЕЛАРУС — 20 Сакавіка 1955 г.

Б. 5

НОВЫЯ ДЭПАРТАЦЫІ НА БЕЛАРУСІ

(Заканчэнне)

ды узнялі свой голас пратесту. Таму спынімся троху шырэй на разгортаныні гэтае акцыі вынішчэння нашага народу. Гэта мусіць зрабіць нашая беларуская незалежніцкая прэса, бо расейская зарубежная гэтага ніколі не падасьць.

Летась у лютым, раптойна загаманіла ўсе прэса й радыё (а радыё „Освобождение” ці знайшло патрэбным адгукнущца на гэта?), што „Маскічы едуць уздыймаць цаліну”. Крычэлі ўсе радыёстанцы Беларусі, пісалі на ўсе лады ўсе выданыні — ад рэспубліканскіх „Звязды” і „Сов. Белоруссии” да двушпальтовых газетак МТС. За колькі дзён пашыраецца рэпартаж аб сходзе ў Крамлі, дзе была высунутая першая група вылучэнцаў, якія „добраахвотна едзе здабываць новыя землі, уздыймаць цаліну”. Каля гэтае першае групы ўзнямаецца вялікая помпа, афіцыйна паведамляюць, што з усіх кантоў „неаб'ятнай родзіны” прыходзяць заяўкі ад моладзі, каб яе прынялі на выезд апрашоўваць прадбачаныя партыяй 13000000 гектараў цалінных земляў ды ўладжаўцаў там 125 новых зернавых саўгасаў. Ужо за колькі дзён ўсё было нагэтулькі нарыйтавана, што ѹ моладзь Менску пачынае адклікацца на заклік „камсамолу Масквы й акругі”. У канцы лютага паведамляецца, што звыш 500 чалавек з моладзі сталіцы БССР падалі свае „просьбы” аб высыланыні іх на ўздым цалінных земляў. Пералічаюцца прамысловыя прадпрыёмствы, зь якіх дзесяткі моладзі гвалтам просіцца ў пустэльні. Затым, блізу штодня паведамляюць лікі аб „просьбах” з Віцебску, Горадна, Баранавічай, Палацку, Гомлю, Ворыні ды інш. гарадоў Беларусі. Кампанія досьці пярэстая, і агульнае ў ёй толькі то, што ўсе „жадаюць” стацца трактарыстымі й трактарысткамі.

ратарскай Публічнай Бібліятэкі, зборнік із сховішчаў старавечнасці Пагодзіна).

Пачатак гісторыі усходніх Славянаў пакладзены (XVI-XVII ст.) Беларусамі, сярод якіх найболыш вызначыўся на гэтым шляху Феадос Сафановіч.

„У заходній Русі, -- падчыркуе праф. Каляловіч, -- шмат было зроблена вялікіх справаў і зявілася шмат вялікіх людзей, каб народная памяць магла не зварачацца да гэных справаў і да гэных людзей”. (М. О. Каляловіч, „Гісторыя Рускае самасъведамасці”, С.-Петэрбург, 1901 г., б. 12-89).

Гэтак было, але ня гэтак сталася пасылья заваёвы Беларусі Маскоўшчынай. Беларусь магла йсьці поплеч з усімі культурнымі народамі толькі датуль, пакуль ёй удавалася зъберагчы сваю тэрыторыю ад тых размавітых азіяцкіх гордаў, якія праз даўжэйшы час бязупынна гайсалі ад Амуру да Вугорскае нізіны. Але вось на дыышлі XVI й XVII стагодзьдзі, і там, адкуль ішлі на захад дзікія горды, г. зн. на прасторах ад Амуру да Масквы, выростае новая гарда, што перавышае як сваёй сілай, так і сваймі разбуральнымі якасцямі, ці адну з вышэйназваных азіяцкіх гордаў. Гэты вялізарны калектыв няволнікаў Маскоўскага цара пачынае ўжо на пачатку XVI стагодзьдзя моцна ціснуць сваім цяжарам на Вялікае Княства Літоўскае. Царма што Беларусь давала ўзбронены суправад, які, агулом бяручу, складае 175 год вайны, яна ўсё-ж не магла ўтрымліцца. Урэшце цяжкі маскоўскі бот ўсё-ж стаптаў ня толькі Беларускую Дзяржаву, але й беларускую культуру, ня даўши на месца яе абсолютна нічога.

Заняўшы Беларусь, а пасылья Жмудзь і Польшчу, і баючыся, каб Вялікая Літоўская дзяржава ізноў не ўваскросла — ці то самастойна, ці ў злучэныні з Польшчай, Масква пастаралася ўсё зрабіць, каб гэтага ня здарылася. Асабліва моцна яна тут біла па Беларусі. Такога молата й такіх удараў ня ведае ніводзін край, ніводзін народ з усёй расейскай турмы народу.

Акадэмік Платонаў у сваёй кнізе „Барыс Гадуноў” (1924 г., б.

на тварах „добраахвотнікаў”. Нат і тут не патрапілі абысьціся без таго, каб на тых-же здымках, разам з натоўпам адзвівальнікаў, усюдых ня кідаліся ў вочы формы чонаўцаў, гэтак добра ведамых кожнаму, хто хоць нядоўга пажыў у бальшавіцкім раі.

Аб жыцьці вывезеных на месцах асяленні спынімся ў наступным нумары газэты. Цяпер толькі зазначым, што не зважаючы на ўсе „просьбы” на выезд, бальшавікі бяруць зь Беларусі ўсё, што ім трэба, і гэтым спадзяюцца — на гэты раз ужо пад новым шыльдам — абеліскі Беларускі народ у ягоным змаганні супраць маскоўскіх акупацыі. У жніўні зявіліся патрэбы шоффераў і машынаў для тых самых „цалінных земляў”, і першым чынам зь Беларусі паплылі эшалёны з аўтамашынамі й трактарамі разам з брыгадамі. Цяпер ужо, што праўда, не праводзілася нат маскаванія з паданынем просьбай і добраахвотнасцю, а праста бралі, што патрабавалі. Праз жнівень і верасень ішлі эшалёны беларускіх людзей і нат апашніх непапаваных машынаў з Беларусі ў Азію.

Паколькі можна судзіць паводле сарамлівых пісаньняў, акцыя „цалінных земляў” патрабавала ад Беларусі колькі тысячачай чалавек, пераважна моладзі ды спрэтыкаванага тэхнічнага персаналу. І адразу выявілася ўжо пры жніве, на колькі аголенымі былі ад працоўных рук тыя самыя калгасы Беларусі, бо пасыпаліся на гонкі й вокрыкі аб нязжатых гонях. Прабавалі гэтыя дзіркі затыкаць недалектамі-вучнямі першых клясаў, якіх гналі на дапамогу ў калгасы. Нічога не дасягнулі ў высіпаныні новых ахвяраў, бо зіма пакрые ўзьнітая стэпы сънегам і пяскамі ды запатрабуе шмат съмерцяў сярод вывезеных, змушаных сядзець у шалашох і бараках.

М. Кургановіч



СВ. ПАМ. АУГЕН ЧЭРНІК

лейтэнант беларускіх войскаў, народжаны 16. 2. 1904 г. у с. Ноўшава, Наваградзкага павету, памёр трагічнай съмерці 26 лютага 1955 г.



СВ. П. АУГЕНА ЧЭРНІКА

Камітэт Кліўлендзкага Аддзелу Беларуск-Амэрыканскага Задзіночання ў ЗША й цэлая беларуская калёня з глыбокім жалем паведамляюць аб трагічнай съмерці свайго сябры.

СВ. ПАМ. АУГЕНА ЧЭРНІКА

які загінуў 26. 2. 1955 у Кліўлендзе пры аўтакатастрофе, і выказваюць глыбокае сінчаваныне асірацелай сям'і.

Нябожчыкі пахаваны 1. 3. 1955 на гарадзкім могільніку ў Кліўлендзе. Няхай чужая зямля будзе яму пухам! Вечная Памяць сибру

Жаноцкая Сэкцыя пры Беларуск-Амэрыканскім Задзіночанні ў Нью-Ёрку выказвае глыбокае спачуваныне Спадарыні Клаудзі Чэрнік і яе сям'і з прычыны трагічнай съмерці мужа,

СВ. ПАМЯЦІ АУГЕНА ЧЭРНІКА.

Управа Жаноцкае Сэкцыі.

Аляксандар і Наталья Орса з сям'ёй выказваюць глыбокае спачуваныне дарагой суседцы Клаудзі Чэрнік з сям'ёй ў іхнім вялікім горы з прычыны трагічнай съмерці

СВ. ПАМ. АУГЕНА ЧЭРНІКА

32) між іншага кажа, што Маскоўскія князі й цары заўсёды вывозілі з заваліваних імі краёу упльвовых, небяспечных для іх людзей, а на месца іх пасялялі жыхароў з Маскоўшчыны. Гэта быў ужо даўна апрабаваны способ, які перайшоў у традыцыі Маскоўшчыны і ўжываўся з мэтаю дзяржаўнай асыміляцыі ды зынішчэння „сэпаратызму”.^{*}

У Беларусі царскія сатрапы цягам доўгіх гадоў ламалі, палілі й нішчылі найперш ейныя помнікі — дзяржаўныя, грамадзкія й царкоўныя. Але іх было так шмат, што Маскалём давялося беларускія бібліятэкі й архівы ня толькі вывозіць у Кіеў, Маскву й Пецярбург, ды ў іншыя гарады, але і спальваць на месцы.

Больш чым адкуль было вывезена з Беларусі й людзей, ня толькі знаных, упльвовых і агульна ведамых, але й ці малую колькасць вясковых людзей, зь ліку тых беларускіх масаў, што яшчэ моцна трымаліся сваіх собскіх звычаяў ды не маглі лёгка пагадзіцца з маскоўскай грубасцю. Такіх людзей вывозілі з Беларусі ажна стагодзьдзе.

Беларусаў маскалі высялялі із сваіх Бацькаўшчыны ня толькі за няўпышынны супраціў і паўстанні, што быў ў 1794, 1812, 1830, 1863 гадох, але й бяз жаднай прычыны. Так, прыкладам, у 1831-м годзе было вывезена з Беларусі ў губэрні чарнаморскія, бэсарабскія, прыволжскія ды ў Кубанская стэпы 45.000 сем'яў. Людзі гэтых, жывучы на сяле, выразніліся ад сваіх суседзяў-сялян, магчыма толькі тым, што больш за іх памяталі пра бытую славу Беларусі.

Гэты абуральны акт быў праведзены Маскоўскім урадам пад выглядам палепшання матар'янага стану высяляных.^{**}

^{*}) Гэтым-ж традыцыямі Маскоўскі імперыялізм (на сяньня ў хорме расейскага бальшавізму) жыве й дагэтуль. Рэд.

^{**) А ці ня тое-ж саме робіць і сучасны маскоўскі ўрад, які ад 1930 г. систэматычна высяляе з Беларусі мілёні беларускага народа ў Котлас і Сібір, а сяньня ў Сярэднюю Азію „для асваення цаліны”? Рэд.}

Рух жыхарства у Злучаных Штатах Амэрыкі

На працягу апошніх пяцёх год жыхарства Задзіночных Штатаў Амэрыкі ўзрасло на 13 мілёнаў. Леташні год, калі прырост жыхарства становіў 2,8 мілёнаў, быў рэкордавым у гісторыі Амэрыкі. Калі й надалей прырост жыхарства будзе ўсьці такім тэмпам, то да 1965 году люднасць ЗША дасягне 190 мілёнаў.

За галоўную прычыну гэтага ўважаюча паваеннае збольшаныне ліку народаўшчыны. Пачынаючи ад 1950 году лік нованараджаных дзяцей наўхільна ўзрастает і на працягу 1954, рэкордавага у гэтым дачыненні году, нарэзліся 4,1 мілёнаў дзяцей. Зъменшаныня гэтага ліку ў найбліжэйшых гадох не прадбачыца.

Зъмена ліку люднасці розна адаб'ецца на плаасобных, што да веку, групах жыхарства, прычым кожная група будзе мець свае спэцыфічныя жыццёвыя вымаганыя. Да 1965 году мы будзем мець 17 мілёнаў асобаў у веку 65 год і старэйшых — бадай у два разы больш, як іх было у 1940 годзе. Ад нашых старэйших грамадзян прыйдзе больш вымаганьня на падарожкі, адпачынак, лекарскую дапамогу, а таксама запатрабуюцца больш асыгновак на пэнсіі ды іншыя заходы, каб чалавек у старэйшым веку пачуваваў сябе эканамічна заўисцячым.

У выніку збольшаныня ліку народаўшчыны ад 1940 да 1950 году мы будзем мець 36 мілёнаў хлопцаў і дзяўчатаў у веку ад 10 да 19 гадоў, якія ў 1965 г. павіліцаць гэтую группу жыхарства на 65% супраць 1950 году. Гэта значыць, што неўзабаве пабольшица патрэба ў еміне, у пачатковых ды вышэйшых школах, спартовым снадзіў ды ў карыстальні аўтамі.

Адначасна з прыростам жыхарства пабольшица рабочая сіла. Трэба спадзявацца, што лік работнікаў у 1965 г. дойдзе да 78 мілёнаў, на 10 м. больш, як цяпер. Калі на працягу апошніх пяцёх г. штогоду прыбывала 700,000 асобаў, дык ад 1960 да 1965 году работніцкая армія будзе ўзрастасць на 1,2 мілёны асобаў на год.

Толькі адна група жыхарства вылучаеца ў сэнсе прыросту, асабліва ў ваддаленых мясцовасцях. Ад часу пер-

шае сусветнае вайны лік фармарскага жыхарства наўхільна спадаў, прычым асабліва значнае зъменшаныне было па Другой сусветнай вайне. У 1954 годзе на фармах жыло неспаўна 22 міліёны Амэрыканцаў-гэта на 7 мілёнаў менш, як перад пятнаццатым гадамі.

Ведама, цяжка прадбачыць дакладны прырост жыхарства. Жыццё можа прынесці шмат неспадзяванак, прыкладам: вайна, дэпрэсія, якая заўсёды йдзе побач з беспрацоўем — усё гэта можа цалкам зъмяніць нашыя разылікі. Але будзем спадзявацца, што ніякіх страшных катастрофаў ня будзе ёшто на працягу найбліжэйшых дзесяцёх гадоў мы будзем мець 30 мілёнаў новых амэриканскіх грамадзян.

Паводля Common Council for American Unity.

КАНФЭРЕНЦЫЯ СВАБОДЫ І МІРУ ПРАЗ ВЫЗВАЛЕНИНЬ

Так завеща арганізацыя, створаная 3 гады таму, началье з былым кангрэсменам О. К. Армстронгам.

Гэта арганізацыя сёлета ладзіла 3-ую з парадку Канфэрэнцыю — 21 лютага ў Нью-Ёрку, а 22 ў Вашынгтоне.

Тэмай Канфэрэнцыі было „Вызваленіне ці суіснаваныне”.

Галоўным прамоўцам быў прадстаўнік Нацыянальнага Кітаю ў З. Н. амбасадар др. Т. С. Ціянг.

На гэтай канфэрэнцыі, па даўжэйшай дыскусіі, была прынятая рэзалюцыя, у якой паказвалася хвалішвасць ідеі суіснавання й патрэба бескампраміснага ўсебаковага эмаганьня з бальшавізмам за вызваленіе паняволеных наўараў. Рэзалюцыя высланая Прэзыдэнту Айзэнгаўеру й Дзяржаўнаму Сакратару Далесу.

На канфэрэнцыі было 5 прадстаўнікоў ад Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаныя.

**ВЫПІСВАЙЦЕ, ЧЫТАЙЦЕ
І ПАШЫРАЙЦЕ ГАЗЭТУ
„БЕЛАРУС”.**

Такога масавага выгнаныня із свае бацькаўшчыны не перацярпей ніводзін падбіты Маскалямі народ на ўсёй шырокай прасторы быўной Расейскай Імпэрыі.

Пасля зынішчэння беларускіх помнікаў і пасля зачыненія ўсіх беларускіх школаў, ад пачатковых да вышэйшых, была аглошана ў 1867-м годзе ў забарона беларускага друкаванага слова.

Бязупынны вандалізм Масквы страшэнна абураў Беларускі народ, асабліва вучнёўскую моладзь. Г. Турцэвіч у сваёй кнізе „Хрестоматія по истории Западной России” (б. 756) кажа, што „юнацтва ў публічных школах ставіцца да Расеі з пагардай, ня ведаючы Расіяні: яно ўважае іх за народ барбарскі, і слова Маскальсталася звыклым выказам пагарды”.

Як ні змагаўся беларускі народ супраць маскоўскага вандалізму, аднак, пазбаўлены школы як беларускай, так і расейскай, кнігі ды інтэлігэнцыі, якая часткава была перабітая ў бязупынных войнах з Маскоўшчынай, а часткава выгнаная з роднага краю, — ён усё-ж за некаторы час быў блізу даведзены маскоўскай уладай да жалюгоднага культурнага ўзроўню маскоўскага селяніна.

Забарона беларускай кнігі ў школы адкінула ўсю засталую інтэлігэнцыю ў польскія лягер. Такім парадкам шматвяковы супраціў Беларусі палінізацыі быў канчальна зламаны. Тыя польскія-кatalіцкія касцёлы, якія мы бачым ня толькі ў Горадзенскай, Віленскай і Менскай губэрнях, але навет у Магілёўскай ды Смаленскай у бальшыні з'яўліся там заміж беларускіх дзякуючы маскоўскай палітыцы.

Вось што пісаў адзін сучаснік (Вышель) пра Кіеў за цараваньне Паўла: „Я ў маладосці сваёй стаўся съветкаю вялікай мэтамарфозы: старавечная сталіца вялікіх князёў рускіх, якая наўет за польскае ўрадаваныне абараніла сябе ад польскага ўплыву, раптам апалачылася”. (Праф. Лаппо, б. 21, 22).

Ня меншай свабодай палёнізацыя карысталася й на Беларусі, якая ўдала змагалася зь ёю датуль, пакуль Расея не адбрагала ад яе зброй змаганьня: школы, кнігі ды інтэлігэнцыі.

Ветлівасць за ветлівасць

У канцы траўня сёлета прыядждаў у ЗША з афіцыйным візітам імпэратор Этыёпі Гайлі Сэліяс. Яму быў адданыя вялікія чэсці. Навет пры ганаровых абставінах у Калюмбійскім Універсітэце яму даручылі дыплём доктара правоў.

Сам імпэратор адукаваная асoba, але ягоныя падданыя — дзікі народ. Вось некаторыя рыскі, узятыя намі з працы „Нутро Этыёпі” Дж. Гунтэра, які жыў там:

Адзін Брытыец выдаваў у Адыс-Абэбе тыднёвую газету паангельску й паамхарску. Потым ён надумаў выпушчыць яе штодня, што аказалася аднак немагчымым. Цэнзар паставіў перад Ангельцамі такія ўмовы: першае, матар'ял газеты павінен быць у цэнзара за 4-5 дзён перад выхадам яе; другое, калі толькі будзе пісацца што-небудзь пра імпэратора, дык трэба, каб ягонае імя стала першым, бо перад ім ня можа быць якога-небудзь іншага; далей, на аднэй балоне газеты ня можа быць фатаграфіі жывой і памерлай асобы, бо гэта значыць, што тая жывая асoba неўзабаве памрэ. Групавая фатаграфія, дзе ёсьць памерлая асoba, ня можа быць зъмешчаная ў газэце ў да. п.

Адзін брытыйскі афіцэр, які жыў у Этыёпі, меў сабаку. Аднойчы сабака зъявіўся дадому з адрезанымі вушамі. Калі афіцэр з жахам зъяўніўся да свайго сябра, мясцовага тубыльчага афіцэра, з жальбай, дык той адказаў, што гэта ён адрезаў сабаку вушы. Бачыце, сабака выў. Ён загадаў сабаку змоўкніць. Сабака не паслухаў вайсковага загаду... ну, і трохі быў пакараны.

У некаторых правінцыях мадады хлапец ня мае права жаніцца, аж пакуль ён не давядзе свае мужнасці. Апошнія палігае на тым, што ён мусіць за-

біць каго-небудзь і паказаць сваёй будучай жонцы довад — адрезаныя ад забітае асобы сэксуалныя ворганы.

У нас на Бацькаўшчыне ня ўжываўся назоў дзяржавы Этыёпі. Мы называлі яе Абісініяй. Калі мы ўжывалі слова Этыёпі, этыёпскі, дык гэта значыла штось вельмі несамавітае, „драконаўскае”.

Прэзыдэнт Акадэміі Навук СССР акадэмік М. І. Вавілаў апошнімі часамі свайго жыцця займаўся сэлекцыяй пшаніцы. Ён аб'ядждаў шмат краёў і прывозіў узоры пшаніцы. Калі ён прыехаў у Адыс-Абэбу, дык імпэратор прыняў яго ў палытай-ся, навошта ён зъбірае ўзоры пшаніцы. Акад. Вавілаў адказаў, што расыціны — фах яго наагул, а сельскагаспадарскія асаблівіцьці. Тагды імпэратор паказваў ягонае паслужыць гэтыя расыціны... хоць бы сельскагаспадарскія асаблівіцьці? Акад. Вавілаў пачаў яму расказаваць пра рай, пра калгасы й саўгасы, як гэта друкавалася ў савецкіх газетах. Праўду ён скажаў пабаяўся, каб чаго потым ня выйшла. (Гэта, дарэчы, не памагло: бальшавікі ўсёроўна яго зынішчылі). Імпэратор падумаў і кажа: „Вось вы сказали мне такія цудоўныя рэчы... Гэта вельмі цікава... Я пастараўся і ў май краі ўвесыці такі саўмы парадак, як у вашым”...

Нас было колькі асобаў, якія слухалі гэту быль. Мы нічога не сказали, толькі пераглянуліся. Тагды я ведаў пра Этыёпіскага валадара вельмі мала, але сам сабе падумаў: „Хоць ты і цар... але этыёпскі!”

Цяпер я ведаў пра Гайлі Сэліясаў крэху больш, і цяпер у мяне пра гэты інцыдэнт другая думка:

На ветлівасць акадэміка быў адказам ветлівасць імпэратора...

M. Дараишэвіг

Найбольшую-ж свабоду атрымаў польскі сейбіт на Беларусі за цараваньнем Александры I. У гэтых часох князь Адам Чартарыскі, асабісты прыяцель цара, паводля праф. І. І. Лаппо, „Не хаваў сваіх мэтаў служэння польскай справе, але адкрыта рыхтаваў нараджэнне тэй Польшчы „ад мора да мора”, якая была праектам творства гэтай ідэі, але ніколі не існавала ў запраўднасці, бо, як ведама, Вяліка-Літоўская дзяржава захавала сваю дзяржайную незалежнасць аж да самага падзелу саюзной Рэчы Паспалітай”.

Таму ён дзіва, што ў канцы XVIII ст. ашарнікі з захоплеными Расейскім земляў Рэчы Паспалітай падалі расейскаму ўраду адрыс, у якім між іншага казалі: „Жывучы ня ў Польшчы, мы пачуваем сябе быццам у Польшчы, і навет лепш, чымся ў запраўднай Польшчы” (Праф. У. Ігнатоўскі, б. 107).

Так пачуваваў сябе польскі ашарнік. Як жа ў гэтым самым часе пачуваваў сябе беларускі селянін пад „высокай апекай заступнікаў і абаронцаў праваслаўных і праваслаўя” на Беларусі — маскоўскім цароў і пецярбургскім імпэраторатаў? Галоўны начальнік краю ў сваім „всеподданішчым докладе” ў 1855-м годзе піша: „У Віцебскай губэрні сяляне блізу ня ведаюць хлеба, жывяцца грыбамі і рознымі сирямі рэчывамі, што выклікае хваробы; галечка страшэнная, а побач раскошна ашарнікай. Жыццёвымі сіламі краю зусім вычарпаныя ў маральнім і фізычным дачыненні; расслабленыя дайшло да скрайных межаў”. (Праф. У. Ігнатоўскі, б. 108).

Аб гэтым-же гаворыць і ведамы расейскі эмігрант І. Тургейніч у сваіх запісах, дзе ён кажа: „Адно із сама абуральных злоў-жываньняў крьецца ў беларускіх правінцыях (Віцебскай і Магілёўскай), дзе сяляне такія гаротныя, што выклікаюць спачуваньне навет у расейскіх прыгонных”. (Праф. Уладзімерскі-Будаў, б. 218).

Як усё гэта нагадвае сяньняшніе панаваньне маскоўскіх народов на Беларусі!

(працяг будзе)

У БЕЛАРУСКІМ ІНСТИТУЦЕ НАВУКІ Й МАСТАЦТВА

АГУЛЬНЫ ЗЬЕЗД ІНСТИТУТУ

12 сакавіка 1955 г. ў Нью Ёрку адбыўся Агульны Зъезд Беларускага Інстытуту Навукі й Мастацтва. Зъезд пра вёў крытычны агляд дзейнасці Інстытуту за мінулыя два гады, абмеркаваў галоўныя заданні працы на будучыню ды перавыбраў улады Інстытуту.

У позиу Управу Інстытуту выбраны: др. Вітаут Тумаш — старшыня, сп. Антон Адамовіч — віцэстаршыня, спн. Наталья Арсеніеўна — сакратар, інж. Мікола Гарошка — скарбнік, сп. Антон Шукелайц — сябра Управы. У Наглядную Раду Інстытуту выбраны: праф. Леў Акішэвіч, сп. Пётра Манькоўскі, сп. Рыгор Крушина.

Пры аблікоўваныні пляну працы Інстытуту на будучыню Зъезд, апрача шмат іншых спразвў, прызнаў патрэбу пачаць ужо сёлета прыгатову належнага адзначэння вельмі важных нацыянальных-культурных угодкаў, якія прыпадаюць у 1956 г. — 50-гадзьдзе выхаду „НАШАЕ ДОЛІ” й „НАШАЕ НІВЫ”.

Зъезд установіў, што час ужо цяпер звярнуць увагу беларускага грамадства на патрэбу належнага адзначэння ў 1956 г. угодкаў гэтых двух эпохатворных у гісторыі беларускага нацыянальнага адраджэння часапісаў. Заданнем Інстытуту ёсьць парабіць заходы для збору й сваячасовой публікацыі дакументаў, матар'ялаў і працаў

для ўмоў паўстання, разывіція й гісторычнага значання абодвух часапісаў, матар'ялаў пра жыцьцё й літаратурна-грамадскую дзейнасць усіх важнейшых супрацоўнікаў часапісаў, у першую чаргу біяграфічных матар'ялаў пра братоў Івана й Антона Луцкевічаў, якія галоўных ініцыятарапі і тварцоў „НАШАЕ ДОЛІ” й „НАШАЕ НІВЫ”.

Дыскусія над апавяданьнем „Афрадыта Ост”

18 сініекня 1955 г. на паседжанні Літаратурнай Сэкцыі Інстытуту было разгледжанае ў прыбытнасці аўтара апавядання В. Бірыча „Афрадыта Ост” ды абдыскутаваная іншая прозаічная творчасць пісьменніка. Перад пачаткам дыскусіі пісьменнік расказаў аб сваіх першых літаратурных пачынаннях у 1920-х гадох ды пазнаёміў зь нічадамай у друку пародыяй на Чаротаву паэму „Босыя на вогнішчы”, напісанай у Менску.

Найнавейшыя пагляды пра паходжанье беларускага аканья

Аканыне — адна з найбольш харектэрных асаблівасцяў беларускай мовы, якая моцна выразыняе сярод іншых славянскіх моваў. У мове расейскай яно зьявілася пад уплывам мовы беларускай. Новая, навукова й лёгічна моцна абгрунтаваная тэорыя Францу-

скага мозаведа Вайляна, пададзеная ў ягонай, апублікованай у 1950 г. у Парижы працы, пераканальна даводзіць думку, што аканыне ў нашай мове паўсталала ў выніку спаяцця з мовамі балцкімі. Высновы Вайляна пацвердзіў і новымі доказамі ды сваім навуковым аўтарытэтам ладна падманаваў ведамы мозавед, цяпер прафесар Калюмбійскага Універсітэту ў Нью Ёрку, Юры Шэрэх, у сваёй нядаўна апублікованай працы: „Проблемы фармацыі беларускай мовы”, Нью Ёрк, 1953 г.

Навуковае сцыверджаныне аканынія, як балцкага моўнага элементу ў сучаснай беларускай мове, побач з раней сцыверджаныем спольнасці поліфонігаў нашай мовы з балцкімі, дадае яшчэ адну моцную навуковую падбудову пад высунены ў канцы XIX ст. пагляд аў балцка-славянскім паходжаныні сучаснага Беларускага народу.

Найнавейшыя пагляды пра паходжаныне нашага аканьня разглядаліся ў дыскусіі на паседжанні Інстытуту 5 лютага 1955 г. Найнавейшую літаратуру да гэтага пытання рэфэраваў сп. С. Брага.

Разгляд апавядання А. Саковіч

19 лютага на паседжанні Інстытуту прачытала сваё апавяданьне А. Саковіч. Сюжэт апавядання ўзяты з пары адступлення імяшкай арміі зь земляў Беларусі ў вапошнюю вайну. У дыскусіі аблікоўваліся літаратурныя якасці і заганы твору й харектэрныя асаблівасці стылю аўтаркі.

Брошура аб

камуністычнай акупациі Беларусі

Нядаўна апублікованая брашура „Камуністычны захоп і акупация Беларусі” (Communist take over and Occupation of Byelorussia), як рапорт № 9 Кангрэсовага Камітэту Даўлецтва Камуністычнай Агресіі (г. зв. Кергизнавай Камісіі). Сам факт зьяўлення публікацыі Кангрэсу ЗША пра Беларусь належыць толькі вітаць. Пасылья прачытання брашуры даводзіцца аднак шкадаваць моцна, што яна мае гэтак шмат вельмі важных недакладнасцяў і памылак у насыяленні старой і новай гісторыі Беларусі. Памылак такіх гэтулькі, што брашураю, нажаль, немагчыма карыстацца як жаралом, таму, што ў справах гісторыі Беларусі яна не належна веды сама.

Вінаватыя за гэтую прыкрыю недакладнасці відавочна тая „эксперты”, пры памозе якіх яна ўкладалася, а пра якіх успамінаеца ў прадмове да брашуры. Каб яя быць галаслouмы, падаём тут толькі некаторыя прыклады:

1. Зусім нязгодна зь гісторычнымі фактамі Беларусь у XI-XIII ст. ст. прадстаўленая толькі як глухая прадыніція Кіеўскай Русі. Беларускія княствы толькі коратка часова былі залежныя ад Кіева (напр. за Валадзімерам). Увесіжжа іншы час яны існавалі як самастойныя, і гэтую самастойнасць засяця прад Кіевам баранілі ў войстрым даўгавечным змаганьні.

2. Хвальшыва інфармуеца, што назоў „Беларусь” існаваў ужо ў XI ці XII ст., калі гэты назоў ведамы фактычна толькі ад XIV ст.

3. Пачатак беларускай праваслаўнай мітраполіі нязправільна паданы ад 1317 г., а не ад 1291 г., калі фактычна бізантыйскім патрыярхам была зацверджана наваградзкая мітраполія і з мітраполіта на ёй быў прызначаны Тэафіл.

4. Нязгоднае з навукай цывільнасцю, што Люблінская вунія 1569 г. „радыкальна” зъяніла праўна-дзяржаўнае палажэнне ВКЛ. І пасылья гэтай вуніі з дзяржаўна-праўнага гледзішча ВКЛ

захавала сваю поўную роўнапраўнасць з Польшчы (найлепшы доказ гэтага — Трэці Статут 1588 г.). Падсечаная была сіла ВК на вунія, а адлучэннем ад Княства вялікіх прастораў украйнскіх земляў. Далейшы спад палітычнага значання Княства залежаў таксама не ад вунії, а ад палянізацыі кіраўнічага магнацка-шляхецкага пласта народа.

5. Зусім нязправільна інфармация пра то, што „каталіцкая мяншыня” на Беларусі ёсьць толькі пры мяжы з Польшчы. Беларусы каталікі жывуць яго толькі „пры польскай граніцы”, але рассыпаныя блізу на ўсіх прасторы Беларусі, зь некаторым толькі загушчэннем у кірунку акурат мяжы яго Польскай, а паўночна-заходнія мяжы з Балтамі. Ні ў якім выпадку, прыкл., пайбонь заходнія Берасцейскія губернія ёсьць пайбонь каталіцкім паветам Беларусі.

6. Зусім нязправільна прадстаўлесае палажэнне Беларусь ў міжваенны перыяд. У брашуры пералічваецца излы сцягі міжнародных умоваў і забавязанняў, якімі было ў Польшчы гарантаванае свабоднае беларускае культурна-нацыянальнае жыццё. але зусім нічога не гаворыцца пра то, як гэтую праўну быў Польшчю на кожным кроку ламаныя як Беларусы ў Польшчы перасъедвалі ў цыркуляцыі за сваю мову, культуру, нацыянальныя імкненні.

7. Хвальшыва гаворыцца пра то, што ў 1925 г. экзыльная рэпрэзэнтация Беларускай Народнай Рэспублікі цалком зыліквідавалася. Галоўныя прадстаўнікі БНР яго толькі засталіся на сваіх палітычных становішчах, але ёктыўна дзеялі на міжнародна-дышляматычным форуме. Прэзыдэнт БНР В. Захарка складаў свае пратэсты ў справе перадачы большавікамі Вільні Летуве навет і ў часе Другога Сусветнага Вайны.

8. Наўсуперак усякай праўдзе ведамы др. Я. Ермачэнка выводзіцца ў ролі

Побач з усімі гэтымі нязправільнымі фактамі і насыягленыні, у брашуры шмат і пропускаў вельмі важных гісторычных зъяваў. Нічога, прыкл., у брашуры не ўспамінаеца пра гэткі ўзвышыши беларускай старой культуры, як дзейнасць др. Скарыны, як Літоўскі Статут, як прымусовая ліквідацыя рэлігійнай вуніі, як забарона беларускага друку царскім расейскім ўладамі ў г. д.

Вось толькі з пададзеных тут прыкладаў даволі відаць, што Камісія, нажаль, натрапіла на зусім неадпаведных „экспертаў”. Брашура ясна паказвае, што „эксперты” былі мала кампетэнтныя ў

ГОДНІ ЗЪЕЗД

КРЫВІЦКАГА НАВУКОВАГА Т-ВА ПРАНЦІША СКАРЫНЫ

Зъезд адбыўся ў Нью Ёрку 27-га лютага. Разам із прысланымі паўнамоцтвамі на зъездзе ўчастнічала 26 запрашальных сяброў. Старшынявай Сп. Аляксандра Махноўскі. Рэфэрэт на тэму: „Задзіночаныне палітычнае апрычэнне беларускіх плямён” прытрымаваў проф. Я. Станкевіч. Пасылья лічбызданні й прыима пляну на будучыню быў абраны на наступны год гэткія ўлады Т-ва: Аляксандра Махноўскі — старшыня, Вацлав Пануцівіч і др. Станіслаў Грыжевіч — заступнік старшыні, Пётра Мірановіч — скарбнік, Марыя Станкевіч — сакратарка. Да Рэвізійнай Камісіі абраны: Мікола Кунцэвіч, Наталья Ворсіха і Язэп Гладкі.

Мінулы лічбаздальны год быў крытычны наўкавому Т-ву Скарыны. Яно крывае шчасціліва перажыло і з новай надзеяй уступіла ў новыя працоўныя год.

РУПЛІВА ПРАЦА

Часлаў Будзька. КНІЖКА АБ ІВАШКУ ГАРНАСТЮ, том першы, 1955; бал. 423 + X, 2 рыс., фармат 9 x 6,5 інч.

Між паважнымі выданынімі нашай эміграцыі з'явілася праца Часлава Будзькі — Кніжка аб Івашку Гарнастю, пісару гаспадарскім Вялікага Княства Літоўскага ад 1514 да 1558 г. (г. зн. 30 год пры Жыгімонту Старым і 14 год пры Жыгімонту Аўгусту), маршалку гаспадарскім земскім В.К.Л., ды посыбіту іншых земскіх і дворных урадаў у Вялікім Княстве Літоўскім.

Навукоўцам, якія студыююць мінулу біяграфію нашага Народу, даеща да выкарыстання ў першым томе пры вялікім старанні назыбіраных з розных жаролаў калі 200 дакументаў, што абымаюць пэрыяд ад 1514 да 1538 году.

Гэты ўпрадліваны збор дакументаў, памастацку выданы рэдкай і жмуднай тэхнікай становіць прадукт руплівой працы ідэялістага-дасыследніка, вартасны твор у нашай навуковай гісторычнай літаратуре, твор, што з прадоўнія стагодзішня ўдастася і ўваскрася да новага жыцця й да новых заданняў на службе Нацыі яшчэ адну выдатную постасць, мужа стану Залатога веку нашай Гаспадарстваўасці.

Дык віншуюць аўтара з нагоды зъяўлення гэтай высокаканцэнтаванай кнігі ды зычым удачы ў далейшай працы.

ВЫДАВЕЦТВА УЛАДЗІМERA ПЕЛЯСЫ

Выйніл з друку ў маюцца ў продажы юнігі:

Міхась Кавыль, ПАД ЗОРAMI БЕЛЫMI.

Вершы. Бал. 72, цэна 1 дал.

Янка ЮХнавец. ШОРАХ МОУКНАСЦІ.

Вершы. Бал. 48, цэна 1 дал.

Масей Сяднёў — ЛЯ ЦХАЙ БРАМЫ.

Вершы. Бал. 64, цэна 1 дал.

У іншых краінах — раўнавартасць аднаго амерыканскага дал. У амежах ліку маюцца азначаныя кнігі люксусавага выдання, якія надаюцца да падарункаў з розных нагодаў; цэна падвойная.

Заказы на кіроўца на адрэс:

Wlodimir Pielesa 250 E. 4th Street,
New York 9, N. Y.

Да заказу да 10 дал. просіцца прыкладаць 5% на перасылку.

старой гісторыі Беларусі ў зусім неаб'ектыўны ў фактах наўзанеўшай. Гэта вось моцна падважвае практичную вартасыць беларускай старой культуры, як дзейнасць др. Скарыны, як Літоўскі Статут, як прымусовая ліквідацыя рэлігійнай вуні

АД СЭКТАРУ РАДЫ БНР

Дарагія суродзічы!

У сувязі з тым, што палітычная праца Рады БНР штораз пашыраеца ў патрабуе паважных фінансовых сродкаў, Сёмая Сэсія Рады БНР прыняла пастанову звязнуцца да ўсіх Беларусаў з заклікам падтрымаць Фонд Рады БНР. Рада просіць, каб кожны працуючы Беларус ці Беларуска ўнёс у касу Фонду \$10 на год.

Ужынцыяўленне гэтае справы даручана Скарбніку Фонду БНР на ЗША і Канаду, сп. Віталю Кажану, адрыс якога падаецца ніжэй. У ліпені месяцы 1954 г. Скарбнік Фонду разаслаў аду-мысловыя лісты, на якіх шмат хто адгукнуўся пазытыўна. Сэктар Рады БНР гэтаю дарогай выражаете шырае беларускае дзякуючы ўсім тым, хто выкануў свой авабязак перед Радай БНР уплату ў касу Фонду.

Ветлівая просьба скіроўваеца да тых, якія атрымалі лісты, а яшчэ нічога ня ўнеслі, а таксама ѹ да тых, якія не атрымалі беспасярэдна лістоў, каб выканалі гэтыи грамадзкі авабязак.

Беларусам, што жывуць у Нью-Ёрку, быў паданы адрыс мясцовага скарбніка, які з незалежных прычынаў ня мог заняцца зборам, а таму мы просім перасылаць складкі на адрыс Скарбніка Фонду БНР.

Мы моцна верым, што кожны Беларус зразумее важнасць матар'яльнага падтрыманьня Фонду БНР, бо мы ўсе павінны на толькі жыць і працаўць для самых сябе, але кожны з нас павінен у меру магчымасці ўзяць ўдзел тым ці іншым спосабам у працы над вызваленем нашай паняволенай Бацькаўшчыны.

Адрыс Скарбніка Фонду БНР:
Vitaly Kazan
56 Lockwood Ave Stamford, Conn.

Жыве БНР!

К. Мерляк

Старшыня Сэктару Рады БНР у ЗША.
Нью-Ёрк, Люты, 1955.

З ЖЫЦЬЦЯ МОЛАДЗІ

У Н. ЕРКУ

„ВІЦІ”

Надовяды выйшаў чародны нумар 1(7) "Віці" за 1955 г., орган беларускага маладога пакаленія ў З. Ш. А.

СПОРТ

Беларусская спартовая футбольная дружына ў Нью-Ёрку „Беларусь” бярэ ўдзел у спаборніцтвах "Metropolitan League".

Спасярод 10-цёх дружынаў у лізе, „Беларусь” займае ў змаганнях 4-ое месца.

Вынікі 14-цёх спаборніцтваў: выгравных 6, зremісаваных 5, праграных 3.

**

Паміж сябрамі Згуртавання Беларускае Моладзі ў Нью-Ёрку адбыўся турнір, настольная тэніс. Першыя месцы занялі: С. Шапалюк, Ю. Саранча, М. Казльякоўскі.

Што другую пятніцу ў месяцы, ў ліменіканіні YWCA ў Брукліне Згуртаваніне Беларускае Моладзі ладзіць вечар турнір, настольная тэніс. Першыя месцы занялі: С. Шапалюк, Ю. Саранча, М. Казльякоўскі.

ПАВЕДАМЛЕННЫЕ АБ ЗЬМЕНЕ
АДРЫСУ

Гэтым падаю да ведама зъмену свайго адрысу:

Vitaly Kazan, 56 Lockwood Ave Stamford, Conn.

У Беларуска-Амэрыканскім Задзіночаньні

VI-ты КАНГРЭС БАЗА

Галоўная Управа Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня гэтым паведамляе ўсіх сваіх сяброў і беларускае грамадства на чужыні, што 6-ты Кангрэс БАЗА адбудзеца сёлета ў Нью-Ёрку 28, 29 і 30 травеня.

Прососьба да ўсіх беларускіх арганізацый у ЗША паспрыяць магчымымі спосабамі добруму правядзенню Кангрэсу БАЗА.

Новы адрыс Галоўной Управы Беларуска - Амэрыканскага Задзіночаньня Byelorussian-American Association, Inc., 33 Norfolk Street, New York 2, N. Y.

У СПРЫНГФІЛЬДЗЕ

На сходзе сяброў Алдзелу БАЗА 8 студзеня сёлета пастаноўлена выступіць колькі ашурансаў Беларусам у Эўропе.

У справе падтрыманьня нашых арганізацый пастаноўлена плаціць ад кожнае сям'і па далаўры ў месяц на БАПЦ, на Фонд БНР і месячную складку на Выдавецкі Фонд газеты „Беларус”. Таксама задакляравана падтрымаць акцыю набыцца Беларускага Народнага Дому ў Нью-Ёрку. Усе складкі будуть перасылацца цераз пасярэдніцтва скарбніка Алдзелу што 3 месяцы.

ГАДАВЫ БАЛЬ

26 лютага сёлета адбыўся ў Нью-Ёрку Гадавы Баль. Дзякуючы добрай арганізаціі сябры запраўды ўдала. Уесь прыбытак зъ яго быў пераказаны ў Беларускі Выдавецкі Фонд.

Жаночаму Камітэту, Управе Алдзелу Згуртавання Беларускае Моладзі ў Нью-Ёрку ѹ ўсім асобам, якія ўзялі ўдзел у арганізаціі і правядзенні балю Гал. Управа складае гэтым ініцыятувальному падзяку.

СУСТРЭЧА НОВАГА ГОДУ ў Нью-Ёрку

Акруговая Управа БАЗА, як папярэдні гады, так і сёлета, ладзіла суپольнае спатканьне Новага 1955-га года. Вечар быў зарганізаваны добра, аб чым съветніцы атрыманы прыбытак, які быў прызначаны на падтрыманьне касы Акруговага Алдзелу БАЗА.

У АДДЗЕЛЕ КЛІУЛЕНД

13 лютага сёлета адбыўся Гадавы Сход Алдзелу Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня ў Кліўлендзе. Як відаць із гадавое справаздачы, агульны лік сябров у Алдзеле 140, зъ іх 86 працуючых, 6 служыць у войску, 6 вучыцца на Універсітэце ў Коламбус, Огайо.

Праца ўсіх калёній скарарадынаваная між Алдзелам БАЗА, Царкоўным Прыходам БАПЦарквы, Жаночкім Згуртаваннем пры Алдзеле ў Алдзелам Згуртавання Беларускае Моладзі. Кажная з гэтых арганізацый і ўстановаў мела свой плян, свае сходы і паседжаны, а цэлай калёнія брала ўдзел у іхнай працы і імпрэзах. Вялікую ролю ў культурным жыцці Алдзелу ўзела калёнія адыгравалі мяшаны хор, жаночкі і мужчынскі ансамблі, балет і драматычны гурток Алдзелу, а таксама царкоўны прыходзкі хор пад кірауніцтвам праф. Міколы Куліковіча, якія рэгулярна, штотыдня, паводле раскладу, рабілі свае пробы. Галоўнымі праявамі працы Алдзелу за справаздачны год быў імпрэзы нашых самадзейных гурткоў. Алдзел далей трymае жывыя сувязі і спрацоўніцтва зъ мясцовыми арганізацыямі іншых народаў, бяручы ўдзел у іхніх імпрэзах і запрашоючы іх на свае; аса-бліва актыўнае спрацоўніцтва сёлета

Ялінкі для дзяцей

У Нью-Ёрку Жаночай Сэкцыяй БАЗА была зладжаная ялінка для дзяцей на другі дзень Каляд у суботу 8-га студзеня сёлета. Быў паказаны аброзок „У Калядны вечар”, які адыгралі дзеці ў веку ад 6 да 14 гадоў. Далей дзеці дэкламавалі вершы. Выступленыя на сцене закончыліся танцам сяняжынак. Потым дзеші праводзілі свае гульні на зачыненія калёніі. Дзед Мароз, які раздаў дзецям падарункі.

У Спрынгфільдзе. На беларускай ялінцы для дзяцей, зладжанай у Польскім Народным Доме, апрача Беларусаў, былі госьці іншых нацыянальнасцяў, не-каторыя із сваімі дзецьмі. Аса-бліве за-дзякуненіе выклікала ў гасцей выка-наньне дзецьмі песьні „А калі памрэш ты, мой дзядок”; і дзядок і бабка былі ў беларускай нацыянальной вопратцы.

ПОШУКІ

Нікэй паданых асобаў шукаюць іхныя сваякі або энаёмыя, і калі хто ведае месца іхнага праўбываńня, калі лас-ка, падаць адрыс на:

Byelorussian-American Association
33 Norfolk Str., New York 2, N. Y.

1. Пабягайла **Мікалай**, сын Язэпа, раздзіўся ў вёскі Вошкаўцы, Даракскай воласці, Баранавіцкага павету. Выехаў у Амэрыку ў 1932 г.

2. Уладыслаў **Юшкевіч**, сын Аляксандра, 58 гадоў, зъ вёскі Рачыборак, Бярэзаньскага павету.

3. Канстанцін **Юшкевіч**, сын Аляксандра, 56 гадоў, зъ вёскі Рачыборак Бярэзаньскага павету.

4. Іван **Шэўчык**, зъ вёскі Камінкі, павету Сколат, Тарнополь, які павінен праўбываць у Філідэльфії.

5. Аляксандар **Непеін**, праўбываў раней 221 East 3rd Str., New York.

6. Казімір **Пупін**, праўбываў раней 325 East 100 Str., New York.

7. Мікалай **Альхоўскі** праўбываў раней 587 East 137 Str. Bronx, N. Y.

У справе набыцца Беларускага Народнага Дому ў Нью-Ёрку

Камітэт набыцца Беларускага Народнага Дому ў Нью-Ёрку праводзіць зборку грошай на гэту мету і аб вініках будзе інфармаваць грамадзтва на балонках газеты „Беларус”. На фонд набыцца БНД ў Нью-Ёрку ўплацилі наступныя асобы, якім Камітэт складае ініцыятувуе беларуское дзякуючы:

1. К. Жыхар, Бікан	\$ 60
2. М. Майсёнак, Бікан	\$ 25
3. П. Пецько, Стамфорд	\$ 50
4. А. Даніловіч, Нью-Брансўік	\$ 50
5. М. Міцкевіч, Нью-Ёрк	\$ 50
6. Д. Клінцэвіч, Нью-Ёрк	\$ 50
7. М. Стагановіч, Нью-Брансўік	\$ 50
8. Я. Крэсла, Нью-Ёрк	\$ 50
9. Я. Гладкі, Нью-Джэрсі	\$ 25
10. М. Смаршчок, Мінэаполіс	\$ 50
11. Б. Даніловіч, Нью-Брансўік	\$ 50
12. В. Стома, Нью-Брансўік	\$ 20
13. М. Заморскі, Нью-Ёрк	\$ 50
14. М. Дарашэвіч, Нью-Ёрк	\$ 50
15. Ф. Родзька, Нью-Брансўік	\$ 30
16. М. Каўзера, Чыкага	\$ 20
17. М. Хамяўка, Нью-Брансўік	\$ 50
18. Я. Азарка, Нью-Брансўік	\$ 50
19. Архіяпіскап Васіль, Нью-Ёрк	\$ 25
20. В. Кабушка, Нью-Брансўік	\$ 50
21. Архіяпіскап Сяргей, Аўстралія..	\$ 25
22. В. Бабёр, Нью-Брансўік	\$ 50
23. М. Данілюк, Нью-Ёрк	\$ 50
25. В. Каўзан, Стамфорд	\$ 50
26. П. Ганэнкі, Стамфорд	\$ 50
27. А. Ціратас, Стамфорд	\$ 50
28. Александра Пратас, Стамфорд ..	\$ 50
229. Александровіч, Нью-Ёрк	\$ 150
30. К. Тумаш, Нью-Ёрк	\$ 50
Разам уплачана дагэтуль	\$ 1.430

Спадзіўся, што за прыкладам выненайпаданых пойдуть усе тия, што ўжо падпісалі дэкларацыі ѹ тая, што яшчэ гэтага не зрабілі, ды юнясць свой уздел у Фонд набыцца БНД, бо ад гэтага залежыць хуткае зреалізаўванье спраўы.

Камітэт набыцца БНД ў Нью-Ёрку. Нью-Ёрк, люты, 1955.

Рэдагуе Рэдакцыйная Калегія

Падпіска на год — \$ 2.50.

Subscription per year — \$ 2.50